

Аналіз тестових завдань зовнішнього незалежного оцінювання з географії

О. Ф. Надтока,

Інститут педагогіки АПН України, лабораторія оцінювання якості освіти

В цілому завдання з географії зовнішнього незалежного оцінювання підготовлені якісно. Своєрідним індикатором їхньої якості є рівень реалізації виконання завдань одинадцятикласниками, він є досить високим порівняно з іншими шкільними предметами. Таким чином, було досягнуто низку завдань як загальнопедагогічного так і психологічного плану, адже таке тестування вперше давало змогу вступати до вищих навчальних закладів за результатами зовнішнього незалежного оцінювання. До складання тестових завдань було залучено фахівців високої кваліфікації, проте, як і у будь-якому нововведенні, не враховано певні деталі у підготовці даних завдань. Адже, згідно існуючих загальновизнаних норм, створення тестових завдань повинно здійснюватися у три етапи: 1. Організовані групи науковців розробляють концептуальні положення, на основі яких створюються тести. 2. Групи розробників тестів, у які включено науковців, педагогів-практиків і методистів, напрацьовують базу тестових завдань. 3. Український центр оцінювання якості освіти скеровує усі процеси, які забезпечують якість тестових завдань, керує процесами оцінювання і представлення результатів.

Про подібну послідовність дій не раз зазначали відомі американські науковці Говард Еверсон та Марк Зельман. У випадку із розробленням завдань з географії зовнішнього незалежного оцінювання 2008/2009 навчального року помітне нехтування положеннями першого етапу, а саме від них залежить і змістова складова, і ступінь валідності тестів. Завдяки правильно розробленій концепції завдання не виглядають окремими елементами, а перетворюються на струнку систему для перевірки якості знань.

Стосовно загальної характеристики тестів досить вдалимими є такі тестові завдання:

Розгляньте схеми. Визначте, яка із них відображає процес, що формує в Україні взимку мінливу вітряну погоду з відлигами і опадами.

Знайдіть відповідність між рівнинами на території України та формами земної поверхні, що характерні для цих рівнин.

Установіть відповідність між національними меншинами та її районами компактного проживання їх, що позначені на картосхемі буквами.

Установіть відповідність між назвами атомних станцій і їх містами - супутниками.

Такі завдання, з одного боку, підготовлені відповідно до норм складання тестів, а з іншого - враховують специфіку даного шкільного предмета, використовують його навчальні можливості. Натомість окремі завдання не зовсім відповідають тій категорії тестів, до якої їх зараховано. Зокрема, завдання: «Обчисліть середню густоту (щільність) населення країн, зазначених у таблиці. Розташуйте їх послідовно від найбільшого до найменшого показників». Дане завдання не містить у собі жодного тестового елементу, а націлене на здійснення простої арифметичної дії - ділення, з подальшим розташуванням чисел у порядку зменшення їх.

Окремі тестові завдання складені не зовсім коректно, що проявляється або у пропонуванні неоднорідних варіантів відповідей, або ж містять елементи підказки. Перший момент може проілюструвати завдання: «Укажіть напрямок обертання Землі навколо своєї осі.

А - із півдня на північ; Б - із заходу на схід; В - зі сходу на захід; Г - залежить від пори року чи від часу доби».

Крім цього, одним із загальних зауважень є порушення загально-відомого правила, що справжній тест повинен починатися із дієслова.

Виходячи зі сказаного, тести зовнішнього незалежного оцінювання повинні не лише вимірювати рівень досягнень учнів, а й виступати у ролі індикатора навчального процесу з географії, віддзеркалюючи, таким чином, навчальний сектор кожного географічного технологічному аспекту, зокрема організації процесу на всіх етапах тестування та анкетування (підготовки

матеріалів для проведення опитування та обробки результатів) як цілісної системи поєднання різних методів оцінювання.

З метою отримання достовірних даних про рівень освіти важливо поєднувати тестування із соціологічними опитуваннями, анкетуванням.

Для проведення анкетування важливо розробити нормативну документацію про порядок організації та проведення анкетування, подбати про якісний зміст анкет, вдосконалити технології їх опрацювання за допомогою комп'ютера.

Анонімне опитування дає змогу ширше і повніше збирати необхідні дані для оцінювання та зробити повноцінний якісний аналіз результатів.

Анкетні опитування класифікують за змістом і конструкціями пропонуваніх питань контролюють їх якість:

- мова не повинна бути складною, чи примітивною, малозрозумілою ;
- варіанти відповідей мають бути зрозумілі і однозначні;
- питання не можуть бути занадто абстрактні;
- логічна структура питання має бути чіткою і зрозумілою респонденту.

Хоча спеціальні дослідження методу анкетування як засобу моніторингу не проводилися в педагогіці, проте майже в усіх сучасних психолого-педагогічних дослідженнях використовують метод анкетування з метою уточнення гіпотези, підтвердження методики ефективності дослідження та одержаних кінцевих чи проміжних результатів, їх уточнення та корекції, дослідження окремих аспектів проблеми тощо.

Метод анкетування широко використовується під час оцінювання якості шкільних підручників, визначення рівня якості знань учнів, їх пізнавальних можливостей, інтересів, психічного стану, засобів унаочнення чи впровадження інновацій.

Особливо популярними є методи опитування під час впровадження інноваційних технологій у школі та апробації нових шкільних програм чи підручників, внесення важливих змін щодо окремих розділів, тем що впроваджуються у навчальний процес тощо.

Вимоги часу щодо впровадження в освітню галузь загальнолюдських цінностей, національної самобутності культури, мови та потреба об'єктивного висвітлення історичних фактів, зумовлює якісні зміни у технологіях, навчальних планах, програмах, підручниках, що потребує додаткового аналізу та обґрунтування, раціонального поєднання вітчизняного та світового досвіду моніторингу якості освіти.

Однією з проблем визначення змісту будь-якого педагогічного тексту є формулювання принципів відбору змісту текстових завдань та питань анкети. Проведені дослідження дали змогу сформулювати психолого-педагогічні принципи добору змісту цих завдань, а саме:

- зв'язок навчання, виховання і розвитку (добір змісту, який забезпечує повну реалізацію зазначених трьох освітніх функцій);
- значущість і репрезентативність (включення до тексту тільки найбільш важливих, ключових елементів знань, приділення уваги повноті й достатності цих елементів для контролю навчальних досягнень учнів);
- варіативність та системність змісту, завдання, що комплексно відображають основні теми розділу, збалансовано подають основний теоретичний матеріал разом з методами практичної діяльності);
- зв'язок змісту й форми (урахування того, що певний зміст навчального матеріалу можна подати лише в одній формі, у деяких випадках).

Надтока О. Ф. Аналіз тестових завдань зовнішнього незалежного оцінювання з географії/Анотовані результати науково-дослідної роботи інституту педагогіки за 2008 рік . — К. Педагогічна думка, 2009. — 424 с. - С. 123 -125.